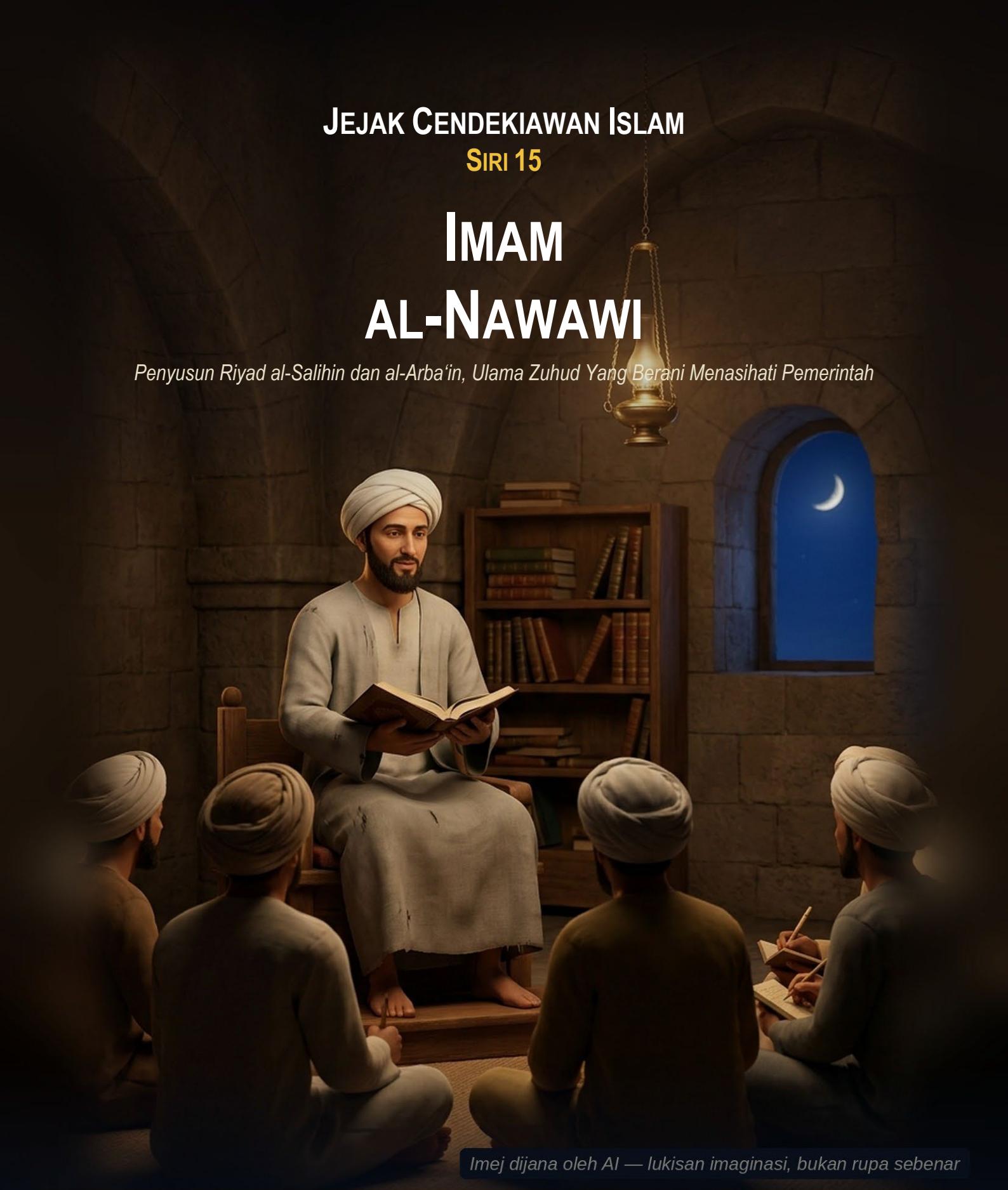
Jejak Cendekiawan Islam

Siri 15

Imam al-Nawawi

Penyusun Riyad al-Salihin dan al-Arba'in, Ulama Zuhud Yang Berani Menasihati Pemerintah

Imej dijana oleh AI — lukisan imaginasi, bukan rupa sebenar

Hj Che Alim Hj Che Haron
AK (Kelantan)
quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranDanSains
eBook ini PERCUMA untuk umat Islam — dilarang dijual.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

JEJAK CENDEKIAWAN ISLAM

SIRI 15

IMAM AL-NAWAWI

Penyusun Riyad al-Salihin dan al-Arba'in, Ulama Zuhud Yang Berani Menasihati Pemerintah

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ مُخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَۗ إِنَّمَا يَخۡشَى ٱللَّهَ مِنۡ عِبَادِهِ ٱلۡعُلَمَٰٓؤُاْۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٞ

"Dan demikian pula di antara manusia dan binatang-binatang yang melata serta binatang-binatang ternak, ada yang berlainan jenis dan warnanya? Sebenarnya yang menaruh bimbang dan takut (melanggar perintah) Allah dari kalangan hamba-hambaNya hanyalah orang-orang yang berilmu. Sesungguhnya Allah Maha Kuasa, lagi Maha Pengampun."

SURAH FATIR 35:28

HJ CHE ALIM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranDanSains

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — eBook percuma. Dilarang dijual.

PENGHARGAAN

Segala puji bagi Allah, yang menjadikan orang-orang berilmu sebagai hamba yang paling takut kepada-Nya. Selawat dan salam ke atas Rasulullah ﷺ, serta ke atas keluarga dan para sahabat baginda.

eBook ini didedikasikan khas kepada isteri tercinta,

ZAHARAH MOHD LATIF;

anak-anak yang dikasihi,

MUHAMMAD HAFIZ, NOOR HAZWANI, ABDUL HAKIM, NOOR HIDAYAH, NOR AQILA dan **NOR ATIQAH**;

serta menantu-menantu,

FAZILAH, MALEK, HANIN, FAIRIZAL dan **FIRWAN**.

Siri kelima belas Jejak Cendekiawan Islam ini mengisahkan imam yang kitab-kitabnya dibaca di hampir setiap masjid dan surau di Nusantara — Riyad al-Salihin dan Hadith 40. Semoga kisahnya menginsafkan kita tentang nilai masa, dan semoga ilmu ini menjadi ‘ilmun yuntafa‘u bih, ilmu yang dimanfaatkan.

TENTANG KULIT EBOOK INI

Kulit eBook ini, dalam gaya ilustrasi **3D**, ialah **imej yang dijana oleh kecerdasan buatan (AI)** — sebuah ***lukisan imaginasi, bukan rupa sebenar*** Imam al-Nawawi. Label ini juga dicetak pada kulit. Kali ini beliau digambarkan **dari hadapan**, sedang **mengajar sebuah halaqah** kecil.

Beliau berbadan **kurus** dan berpakaian **sangat sederhana** — kerana terkenal dengan sifat zuhud. Di tangannya **kitab Hadith yang terbuka**, dan di belakangnya **rak kitab** — lambang karya-karyanya seperti ***Riyad al-Salihin*** dan ***Syarh Sahih Muslim***.

Murid-murid dilihat dari belakang sahaja. Latarnya ialah dewan batu **Dar al-Hadith al-Asyrafiyyah di Damsyik** pada waktu malam, diterangi **pelita gantung**, dengan **bulan sabit** di jendela.

Dua garis emas di bahagian bawah mengapit nama penulis, manakala imej dibiarkan penuh hingga ke hujung halaman.

KANDUNGAN

IMAM AL-NAWAWI — *Pengenalan tokoh*

1. HANYA ORANG BERILMU YANG TAKUT KEPADA ALLAH — *Fatir 35:28*

2. SIAPAKAH IMAM AL-NAWAWI? — *Nama, zaman kanak-kanak, Damsyik; garis masa*

3. SYAM PADA ZAMAN AL-NAWAWI — *Mongol, Mamluk dan Tentera Salib*

4. DARI NAWA KE DAMSYIK — *Keluarga, hijrah ilmu dan haji pertama*

5. GURU-GURU DAN MURID-MURID — *Rajah guru dan murid; Dar al-Hadith*

6. DUA BELAS PELAJARAN SEHARI — *Sahih al-Bukhari 6412*

7. ADAB PENUNTUT ILMU MENURUT AL-NAWAWI — *Mukadimah al-Majmu'*

8. SEHARI BERSAMA IMAM AL-NAWAWI — *Nota sejarah*

9. AGAMA ITU NASIHAT — *Ali 'Imran 3:104; Sahih Muslim 55; nota sejarah*

10. MENENTANG CUKAI YANG ZALIM — *Sahih Muslim 1827; nota sejarah*

11. KITAB-KITAB YANG HIDUP SELEPAS PENULISNYA — *Sahih Muslim 2674*

12. AL-MINHAJ: SYARAH SAHIH MUSLIM — *Sahih Muslim 2699*

13. AL-ARBA'IN AL-NAWAWIYYAH — *Sahih al-Bukhari 1; jadual tema*

14. RIYAD AL-SALIHIN: TAMAN ORANG SOLEH — *Sahih al-Bukhari 10*

15. AL-AZKAR: MENGHIDUPKAN HATI DENGAN ZIKIR — *Sahih al-Bukhari 6407*

16. AL-TIBYAN: ADAB BERSAMA AL-QUR'AN — *Sahih Muslim 804*

17. MINHAJ AL-TALIBIN DAN FIQH DI ALAM MELAYU — *Rajah rantaian kitab fiqh*

18. AL-NAWAWI DI SURAU DAN PONDOK NUSANTARA — *Warisan di Alam Melayu*

19. ZUHUD DAN WAFAT PADA USIA MUDA — *Nota sejarah; perpisahan terakhir*

20. ANTARA RIWAYAT SABIT DAN KISAH MASYHUR — *Penilaian riwayat*

21. PENGAJARAN DAN PENUTUP

GLOSARI DAN SOALAN RENUNGAN

RUJUKAN

SOKONGAN & SUMBANGAN

Panduan warna: kotak hijau = ayat Al-Qur'an; kotak emas = Hadith; kotak coklat = nota sejarah (riwayat kitab sejarah dan biografi); jadual biru = perbandingan. Nama perawi bergaris biru boleh diklik untuk ke halaman perawi di sunnah.com.

IMAM AL-NAWAWI

Siri kelima belas **Jejak Cendekiawan Islam** mengisahkan ***Imam Abu Zakariyya Yahya bin Syaraf al-Nawawi*** رحمه الله, penyusun ***Riyad al-Salihin***, ***al-Arba'in al-Nawawiyyah*** (Hadith 40), ***al-Azkar*** dan ***Syarh Sahih Muslim***. Kitab-kitabnya dibaca di hampir setiap masjid dan surau di Nusantara.

Yang menakjubkan: beliau ***wafat ketika berumur kira-kira 45 tahun***, namun meninggalkan puluhan karya yang terus dibaca selama lebih tujuh ratus tahun.

Nota: Terjemahan ayat Al-Qur'an dalam eBook ini ialah terjemahan Abdullah Muhammad Basmeih. Darjat setiap Hadith dinyatakan dalam kotak Hadith. Maklumat daripada kitab-kitab sejarah dan biografi diletakkan dalam kotak coklat "Nota Sejarah". Imej kulit yang menunjukkan wajah tokoh ialah imej dijana AI dan ditandakan sedemikian.

HANYA ORANG BERILMU YANG TAKUT KEPADA ALLAH

SURAH FATIR 35:28

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ مُخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَۗ إِنَّمَا يَخۡشَى ٱللَّهَ مِنۡ عِبَادِهِ ٱلۡعُلَمَٰٓؤُاْۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٞ ٢٨

Dan demikian pula di antara manusia dan binatang-binatang yang melata serta binatang-binatang ternak, ada yang berlainan jenis dan warnanya? Sebenarnya yang menaruh bimbang dan takut (melanggar perintah) Allah dari kalangan hamba-hambaNya hanyalah orang-orang yang berilmu. Sesungguhnya Allah Maha Kuasa, lagi Maha Pengampun

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/35:28

HURAIAN AYAT 35:28

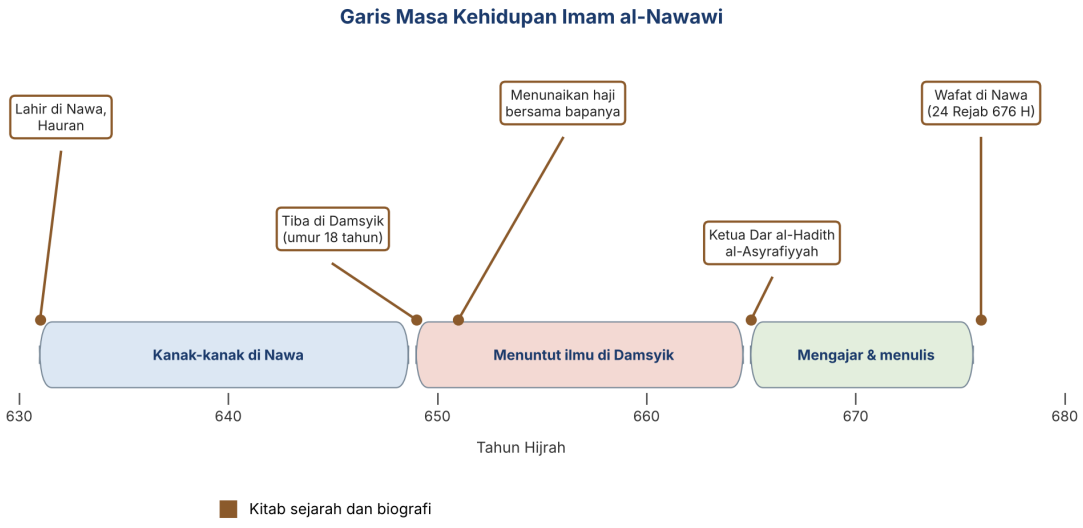
Allah berfirman: ***"Sebenarnya yang menaruh bimbang dan takut (melanggar perintah) Allah dari kalangan hamba-hambaNya hanyalah orang-orang yang berilmu"***. Ilmu yang sebenar melahirkan ***rasa takut kepada Allah***, bukan kesombongan. Kehidupan Imam al-Nawawi ialah contoh ilmu yang membuahkan takwa dan zuhud. Tafsir Ibn Kathir 35:28.

SIAPAKAH IMAM AL-NAWAWI?

Nama penuhnya ialah ***Yahya bin Syaraf bin Murri al-Hizami al-Nawawi***, dengan kunyah ***Abu Zakariyya***. Beliau ***lahir pada bulan Muharram 631 H*** di ***Nawa***, sebuah kampung di wilayah Hauran (kini di selatan Syria). Gelaran "al-Nawawi" dinisbahkan kepada kampung itu.

> **NOTA SEJARAH: KANAK-KANAK YANG LARI DARIPADA PERMAINAN**
>
> Kitab-kitab biografi menukil bahawa ketika beliau berumur kira-kira sepuluh tahun, kanak-kanak lain memaksanya bermain, tetapi beliau ***lari sambil menangis*** dan terus membaca Al-Qur'an. Bapanya meletakkannya di kedai, namun beliau ***lebih sibuk membaca Al-Qur'an daripada berniaga***.
>
> Seorang ulama, ***Syeikh Yasin bin Yusuf***, melihatnya lalu berpesan kepada gurunya: "Anak ini diharapkan menjadi ***orang yang paling alim dan paling zuhud di zamannya***."

Pada tahun ***649 H***, ketika berumur 18 tahun, beliau datang ke ***Damsyik*** dan tinggal di Madrasah al-Rawahiyyah. Pada tahun 665 H, beliau dilantik sebagai ***ketua Dar al-Hadith al-Asyrafiyyah***, sekolah Hadith yang terkenal, hingga akhir hayatnya.

Rajah 1: Garis masa kehidupan Imam al-Nawawi.

PENILAIAN ULAMA

Al-Dhahabi menyifatkannya: "***Syeikh al-Islam, al-hafiz, al-faqih, al-zahid***… beliau menjadi ketua dalam ilmu, zuhud dan wara'." **Taj al-Din al-Subki** berkata bahawa beliau ialah ***ustaz generasi selepasnya*** dan hujah Allah ke atas ulama yang datang kemudian. **Al-Suyuti** pula menulis sebuah kitab khusus tentang biografinya, ***al-Minhaj al-Sawi***.

NOTA SEJARAH: GELARAN YANG TIDAK DISUKAINYA

Imam al-Nawawi dikenali dengan gelaran ***Muhyi al-Din*** (Penghidup Agama). Namun dinukil oleh al-Sakhawi bahawa beliau sendiri ***tidak suka*** dipanggil dengan gelaran itu, kerana ***merendah diri*** — agama Allah hidup dengan pemeliharaan Allah, bukan dengan seorang manusia.

Sikap ini selari dengan kezuhudannya: beliau tidak mencari nama dan pujian, tetapi Allah mengangkat namanya di seluruh dunia. Ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith).

RUJUKAN:

Al-Sakhawi, al-Manhal al-'Adhb al-Rawi fi Tarjamat Qutb al-Auliya' al-Nawawi; al-Suyuti, al-Minhaj al-Sawi.

SYAM PADA ZAMAN AL-NAWAWI

Imam al-Nawawi hidup pada salah satu zaman ***paling bergolak*** dalam sejarah Islam. Untuk memahami keberanian dan kezuhudannya, kita perlu melihat dunia yang mengelilinginya.

ANCAMAN DARI TIMUR: MONGOL

Pada tahun ***656 H***, tentera Mongol di bawah ***Hulagu*** memusnahkan ***Baghdad***, membunuh khalifah 'Abbasiyyah dan ratusan ribu penduduknya. Dua tahun kemudian, pada ***658 H***, mereka memasuki ***Syam*** — termasuk Damsyik, kota tempat al-Nawawi belajar dan mengajar. Umat Islam ketika itu benar-benar berasa ***di ambang kehancuran***.

KEMENANGAN DI 'AIN JALUT

Pada bulan Ramadan ***658 H***, tentera ***Mamluk*** dari Mesir menewaskan Mongol dalam ***Pertempuran 'Ain Jalut*** di Palestin. Ini ialah kekalahan besar pertama Mongol. Salah seorang panglimanya, ***al-Zahir Baibars***, kemudian menjadi sultan — dan dialah pemerintah yang sering menerima ***surat nasihat*** daripada Imam al-Nawawi.

TENTERA SALIB DI PESISIR

Pada masa yang sama, ***kerajaan-kerajaan Salib*** masih menguasai beberapa kota di pesisir Syam seperti Akka dan Tripoli. Sultan Baibars menghabiskan banyak tahun memerangi mereka. Peperangan memerlukan wang yang banyak — dan inilah latar kisah ***cukai yang zalim*** yang ditentang oleh Imam al-Nawawi, sebagaimana akan diceritakan dalam bab 10.

KOTA ILMU DI TENGAH PEPERANGAN

Walaupun dikelilingi peperangan, ***Damsyik*** tetap menjadi kota ilmu. Ia mempunyai puluhan ***madrasah***, ***dar al-hadith*** dan ***masjid***, termasuk ***Masjid Umawi*** yang besar. Ulama dari Iraq yang lari daripada Mongol juga datang ke Syam dan Mesir. Dalam suasana inilah seorang pemuda kampung dari Nawa membina dirinya menjadi imam besar.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

DARI NAWA KE DAMSYIK

Bapa Imam al-Nawawi, ***Syaraf bin Murri***, ialah seorang ***pekedai*** di kampung Nawa yang dikenali sebagai orang soleh. Beliau melihat kecintaan anaknya kepada Al-Qur'an, lalu mengizinkannya meninggalkan kampung untuk menuntut ilmu — satu pengorbanan bagi seorang bapa yang memerlukan bantuan anak di kedainya.

> **NOTA SEJARAH: DUA TAHUN TANPA BERBARING**
>
> Muridnya, ***Ibn al-'Attar***, menukil kata-kata al-Nawawi sendiri: apabila beliau tiba di Damsyik pada tahun ***649 H***, beliau tinggal di ***Madrasah al-Rawahiyyah*** dan makan ***roti yang dibekalkan oleh madrasah*** sahaja.
>
> Beliau berkata bahawa selama ***kira-kira dua tahun*** beliau ***tidak meletakkan rusuknya ke tanah*** untuk tidur dengan selesa — beliau hanya tertidur sejenak ketika keletihan, kerana terlalu asyik menuntut ilmu. Ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith).
>
> **RUJUKAN:**
> Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin fi Tarjamat al-Imam al-Nawawi.

HAJI BERSAMA BAPA

Pada tahun ***651 H***, beliau menunaikan ***haji bersama bapanya***. Dalam perjalanan, beliau diserang ***demam*** yang teruk, namun tetap sabar dan tidak berhenti berzikir. Bapanya kemudian menceritakan bahawa sepanjang perjalanan, anaknya tidak pernah mengeluh. Selepas haji, beliau kembali ke Damsyik dan ***menumpukan seluruh hidupnya*** kepada ilmu.

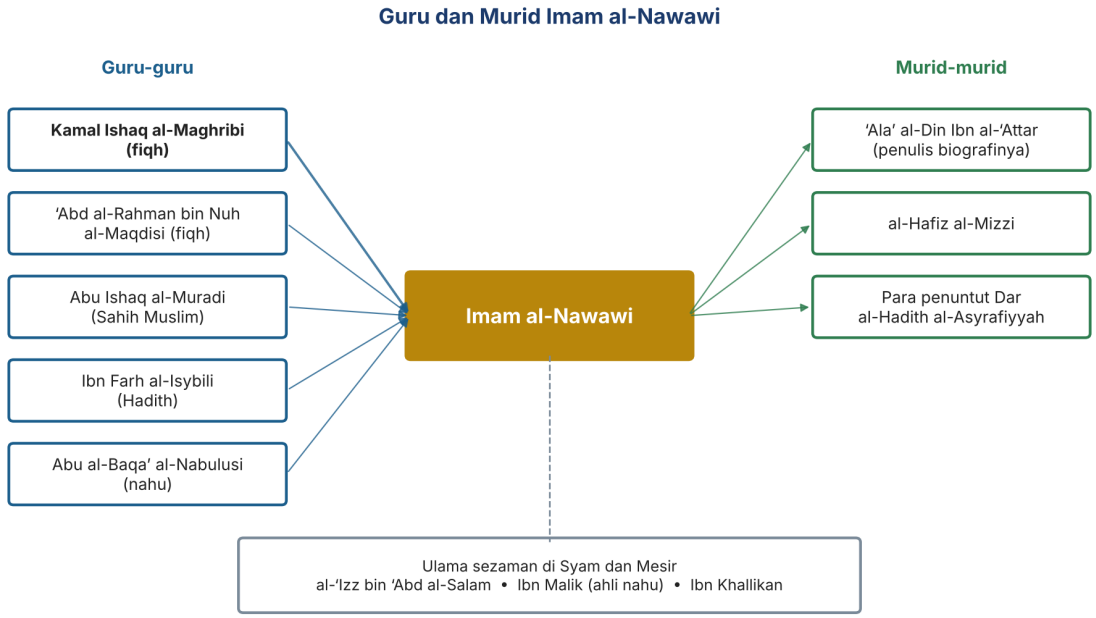
PENGAJARAN

Di sebalik setiap ulama besar, ada ***ibu bapa yang berkorban***. Bapa al-Nawawi melepaskan anaknya, dan Allah menjadikan anak itu imam umat. Ibu bapa hari ini juga boleh menjadi "bapa al-Nawawi" dengan ***menyokong anak-anak menuntut ilmu agama***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

GURU-GURU DAN MURID-MURID

Imam al-Nawawi belajar daripada ramai guru di Damsyik. Guru fiqhnya yang paling utama ialah ***Kamal Ishaq bin Ahmad al-Maghribi***, yang sangat menyayanginya dan menjadikannya pembantu dalam pengajaran. Beliau membaca ***Sahih Muslim*** kepada Abu Ishaq al-Muradi, dan mempelajari ilmu Hadith serta perawi daripada ulama seperti Ibn Farh al-Isybili.

Rajah ringkas berdasarkan Tuhfat al-Talibin (Ibn al-'Attar) dan Tabaqat al-Syafi'iyyah al-Kubra (al-Subki).

Rajah 2: Guru dan murid Imam al-Nawawi.

KETUA DAR AL-HADITH AL-ASYRAFIYYAH

Pada tahun ***665 H***, ketika berumur kira-kira 34 tahun, beliau dilantik mengetuai ***Dar al-Hadith al-Asyrafiyyah*** — salah satu institusi Hadith paling berprestij di Damsyik. Diriwayatkan bahawa beliau ***tidak mengambil gaji*** jawatan itu untuk dirinya, dan hidup dengan apa yang dihantar oleh bapanya dari Nawa.

MURID YANG SETIA

Murid beliau yang paling rapat, ***'Ala' al-Din Ibn al-'Attar***, digelar ***"Mukhtasar al-Nawawi"*** (ringkasan al-Nawawi) kerana sangat mirip gurunya. Dialah yang menulis biografi ***Tuhfat al-Talibin***, sumber utama kisah-kisah dalam eBook ini. Ulama Hadith besar ***al-Hafiz al-Mizzi*** (guru Ibn Kathir — Siri 12) juga pernah belajar dan bersahabat dengan al-Nawawi.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

DUA BELAS PELAJARAN SEHARI

Imam al-Nawawi sendiri menceritakan bahawa beliau menghadiri ***dua belas pelajaran setiap hari*** dengan guru-gurunya: fiqh, Hadith, Sahih Muslim, nahu, saraf, usul fiqh, ilmu perawi, usuluddin dan lain-lain. Beliau menghafal kitab ***al-Tanbih*** dalam ***empat bulan setengah***.

NOTA SEJARAH: JADUAL HARIAN SEORANG PENUNTUT

Ibn al-'Attar menyenaraikan dua belas pelajaran itu: ***dua pelajaran*** kitab al-Wasit (fiqh), satu al-Muhadhdhab (fiqh), satu al-Jam' baina al-Sahihain (Hadith), satu Sahih Muslim, satu al-Luma' (nahu), satu Islah al-Mantiq (bahasa), satu ilmu tasrif, satu usul fiqh, satu nama-nama perawi, dan satu usuluddin.

Al-Nawawi menambah bahawa beliau ***mencatat huraian*** setiap pelajaran — menjelaskan yang sukar, membetulkan bacaan — dan Allah ***memberkati masanya***. Ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith).

RUJUKAN:

Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

Beliau memahami nilai masa, sebagaimana sabda Rasulullah ﷺ:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 6412

حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ ـ هُوَ ابْنُ أَبِي هِنْدٍ ـ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم «نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ». قَالَ عَبَّاسٌ الْعَنْبَرِيُّ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِثْلَهُ.

TERJEMAHAN:

Daripada Ibn ‘Abbas رضى الله عنهما, beliau berkata: Nabi ﷺ bersabda: **“Dua nikmat yang ramai manusia tertipu padanya: kesihatan dan masa lapang.”**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada al-Makki bin Ibrahim, daripada ‘Abdullah bin Sa‘id bin Abi Hind, daripada bapanya Sa‘id bin Abi Hind, daripada ‘Abdullah bin ‘Abbas رضى الله عنهما.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Riqaq, Hadith No. 6412.

رواية إمام البخاري دالم صحيح البخاري، كتاب الرقاق، حديث نومبور ٦٤١٢

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:6412

PENGAJARAN HADITH INI

Ramai orang ***rugi*** kerana membazirkan kesihatan dan masa lapang. Imam al-Nawawi menggunakan kedua-duanya untuk ilmu dan ibadah, sehingga dalam usia yang singkat beliau menghasilkan karya yang terus memberi manfaat.

ADAB PENUNTUT ILMU MENURUT AL-NAWAWI

Dalam mukadimah kitab fiqh besarnya, ***al-Majmu' Syarh al-Muhadhdhab***, Imam al-Nawawi menulis bab panjang tentang ***adab guru dan penuntut ilmu***. Antara nasihatnya yang relevan hingga hari ini:

1. Ikhlaskan niat. Menuntut ilmu ialah ibadah; jangan menuntutnya untuk berbangga, berdebat atau mengejar pangkat.

2. Bersihkan hati daripada sifat dengki, sombong dan ujub, kerana ilmu ialah cahaya yang tidak masuk ke hati yang kotor.

3. Manfaatkan masa muda. Jangan bertangguh, kerana kesibukan akan bertambah apabila usia meningkat.

4. Hormati guru, walaupun guru itu lebih muda atau kurang terkenal. Jangan berjalan di hadapannya atau memotong percakapannya.

5. Bersabar dengan kerasnya guru, dan jangan malu bertanya tentang perkara yang tidak difahami.

6. Ulang kaji dan catat apa yang dipelajari, dan ajarkan kepada orang lain kerana mengajar menguatkan ingatan.

7. Jangan sombong dengan ilmu, dan katakan "Allah lebih mengetahui" bagi perkara yang tidak diketahui.

> **NOTA SEJARAH: GURU YANG MENGAMALKAN NASIHATNYA**
>
> Ibn al-'Attar menceritakan bahawa al-Nawawi sendiri ***mengamalkan*** setiap adab ini. Beliau tidak pernah membuang masa, malah ketika berjalan di jalanan beliau ***mengulang kaji pelajaran***. Beliau juga sangat merendah diri dengan guru-gurunya, walaupun beliau kemudiannya lebih masyhur daripada mereka. Ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith).
>
> **RUJUKAN:**
> Al-Nawawi, Mukadimah al-Majmu' Syarh al-Muhadhdhab; Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin.

SEHARI BERSAMA IMAM AL-NAWAWI

Bagaimanakah kehidupan seharian seorang ulama yang menghasilkan begitu banyak karya dalam usia yang singkat? Murid-muridnya merakamkan beberapa gambaran yang menakjubkan.

NOTA SEJARAH: MAKAN SEKALI SEHARI

Ibn al-'Attar menyebut bahawa Imam al-Nawawi ***makan sekali sahaja dalam sehari***, iaitu selepas solat Isyak, dan ***minum sekali*** pada waktu sahur. Beliau tidak makan buah-buahan Damsyik kerana bimbang ia datang daripada ***tanah wakaf*** yang tidak diurus dengan betul.

Masanya dibahagikan antara ***mengajar, menulis, beribadah dan menasihati***. Pada waktu malam beliau banyak ***solat dan berzikir***, dan apabila tertidur, beliau terjaga lalu menyambung semula menulis atau membaca. Kisah-kisah ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith) yang menggambarkan ***kezuhudan dan kesungguhan***nya.

RUJUKAN:
Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin; al-Dhahabi, Tarikh al-Islam.

PENGAJARAN UNTUK KITA

Kita tidak diwajibkan hidup seketat al-Nawawi, tetapi kita boleh mengambil ***semangatnya***: menjaga makanan daripada yang ***syubhah***, menghargai setiap jam, dan menyusun hari di sekitar ***ibadah dan ilmu***. Mulakan dengan langkah kecil: satu waktu tetap setiap hari untuk membaca kitab.

AGAMA ITU NASIHAT

Imam al-Nawawi bukan sahaja alim, tetapi juga ***berani menyatakan kebenaran***. Al-Qur'an memerintahkan:

SURAH ALI 'IMRAN 3:104

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى ٱلْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ ۚ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

Dan hendaklah ada di antara kamu satu puak yang menyeru (berdakwah) kepada kebajikan (mengembangkan Islam), dan menyuruh berbuat segala perkara yang baik, serta melarang daripada segala yang salah (buruk dan keji). Dan mereka yang bersifat demikian ialah orang-orang yang berjaya

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/3:104

Hadith berikut — yang beliau masukkan dalam al-Arba'in sebagai Hadith ketujuh — menjadi panduannya:

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 55 — HADITH KE-7 DALAM AL-ARBA'IN AL-NAWAWIYYAH

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ قُلْتُ لِسُهَيْلٍ إِنَّ عَمْرًا حَدَّثَنَا عَنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِيكَ، قَالَ وَرَجَوْتُ أَنْ يُسْقِطَ، عَنِّي رَجُلاً قَالَ فَقَالَ سَمِعْتُهُ مِنَ الَّذِي سَمِعَهُ مِنْهُ أَبِي كَانَ صَدِيقًا لَهُ بِالشَّامِ ثُمَّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ تَمِيمٍ الدَّارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا لِمَنْ قَالَ «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ».

TERJEMAHAN:

Daripada Tamim al-Dari رضى الله عنه, bahawa Nabi ﷺ bersabda: **"Agama itu nasihat."** Kami bertanya: "Untuk siapa?" Baginda bersabda: **"Untuk Allah, Kitab-Nya, Rasul-Nya, para pemimpin kaum Muslimin dan orang awam mereka."**

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Muhammad bin 'Abbad al-Makki, daripada Sufyan bin 'Uyainah, daripada Suhail bin Abi Salih, daripada 'Ata' bin Yazid al-Laithi, daripada Tamim al-Dari رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Iman, Hadith No. 55; Hadith ke-7 dalam al-Arba'in al-Nawawiyyah.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب الإيمان، حديث نومبور ٥٥

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim, kitab hadith kedua paling sahih selepas Sahih al-Bukhari.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:55a

NOTA SEJARAH: SURAT KEPADA SULTAN BAIBARS

Kitab-kitab biografi menukil bahawa Imam al-Nawawi ***menulis surat-surat nasihat*** kepada Sultan al-Zahir Baibars, antaranya membantah pengambilan harta dan kebun rakyat tanpa hak. Beliau menasihati dengan adab, tetapi tegas.

Dinukil bahawa Sultan Baibars pernah berkata: ***"Aku takut kepadanya."*** Kisah ini menunjukkan bahawa nasihat yang ikhlas, walaupun daripada seorang yang miskin, mempunyai wibawa.

MENENTANG CUKAI YANG ZALIM

Kisah paling terkenal tentang keberanian Imam al-Nawawi berlaku ketika Sultan Baibars bersiap untuk memerangi musuh di Syam.

NOTA SEJARAH: FATWA YANG DITOLAK

Diriwayatkan dalam kitab-kitab sejarah seperti ***Husn al-Muhadarah*** oleh al-Suyuti bahawa Sultan Baibars meminta para ulama Damsyik memberi fatwa yang ***membenarkan pengambilan harta rakyat*** untuk membiayai peperangan. Ramai ulama menulis fatwa itu. Baibars bertanya: "Adakah sesiapa yang belum menulis?" Mereka menjawab: "Syeikh Muhyi al-Din al-Nawawi."

Apabila dipanggil, al-Nawawi ***enggan***, lalu berkata (maksudnya): ***"Aku tahu engkau dahulu seorang hamba yang tidak memiliki apa-apa, kemudian Allah mengurniakan kerajaan kepadamu. Aku mendengar engkau memiliki ramai hamba yang masing-masing memakai tali pinggang emas. Jika engkau belanjakan semua itu dahulu, barulah aku berfatwa engkau boleh mengambil harta rakyat."***

Baibars murka dan memerintahkannya keluar dari Damsyik. Al-Nawawi pulang ke Nawa. Butiran kisah ini ***berbeza-beza*** antara sumber, tetapi intipatinya — keberanian menolak kezaliman terhadap rakyat — masyhur dalam kitab biografi.

RUJUKAN:

Al-Suyuti, Husn al-Muhadarah; al-Subki, Tabaqat al-Syafi'iyyah al-Kubra.

Keberanian ini lahir daripada keyakinan bahawa pemimpin yang ***adil*** mendapat kedudukan yang tinggi di sisi Allah, manakala kezaliman terhadap rakyat ialah dosa yang besar:

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 1827

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَابْنُ نُمَيْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو، - يَعْنِي ابْنَ دِينَارٍ - عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ ابْنُ نُمَيْرٍ وَأَبُو بَكْرٍ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَفِي حَدِيثِ زُهَيْرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم « إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ عَنْ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا ».

TERJEMAHAN:

Daripada ‘Abdullah bin ‘Amr رضى الله عنهما, Rasulullah ﷺ bersabda: **“Sesungguhnya orang-orang yang berlaku adil, di sisi Allah berada di atas mimbar-mimbar daripada cahaya, di sebelah kanan al-Rahman ‘Azza wa Jalla — dan kedua-dua tangan-Nya adalah kanan — iaitu mereka yang adil dalam hukum mereka, terhadap keluarga mereka dan terhadap apa yang diamanahkan kepada mereka.”**

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Abu Bakr bin Abi Syaibah, Zuhair bin Harb dan Muhammad bin ‘Abdullah bin Numair, daripada Sufyan bin ‘Uyainah, daripada ‘Amr bin Dinar, daripada ‘Amr bin Aus, daripada ‘Abdullah bin ‘Amr bin al-‘As رضى الله عنهما.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Imarah, Bab kelebihan pemimpin yang adil, Hadith No. 1827.

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim, kitab hadith kedua paling sahih selepas Sahih al-Bukhari.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:1827

PENGAJARAN HADITH INI

Keadilan bukan hanya tugas sultan, tetapi setiap orang yang diberi tanggungjawab — ***dalam pemerintahan, keluarga dan apa yang diamanahkan***. Imam al-Nawawi mengingatkan Sultan Baibars bahawa keadilan bermula dengan ***diri sendiri***: korbankan harta istana dahulu sebelum mengambil harta rakyat.

RENUNGAN

Nasihat al-Nawawi bukan untuk memberontak, tetapi untuk ***menyelamatkan pemimpin dan rakyat*** daripada kezaliman. Inilah contoh “agama itu nasihat” (Sahih Muslim 55) dalam bentuk yang paling berani.

KITAB-KITAB YANG HIDUP SELEPAS PENULISNYA

Antara karya Imam al-Nawawi: ***Riyad al-Salihin*** (himpunan Hadith tentang adab dan akhlak), ***al-Arba'in al-Nawawiyyah*** (42 Hadith asas agama), ***al-Azkar***, ***al-Tibyan fi Adab Hamalat al-Qur'an***, ***al-Minhaj fi Syarh Sahih Muslim***, ***Minhaj al-Talibin*** dan ***Raudat al-Talibin*** (fiqh Syafi'i), dan ***al-Majmu'*** yang tidak sempat disiapkan. Pahala karya ini terus mengalir, sebagaimana sabda Rasulullah ﷺ:

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2674

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَابْنُ حُجْرٍ، قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - يَعْنُونَ ابْنَ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلاَلَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, bahawa Rasulullah ﷺ bersabda: **"Sesiapa yang mengajak kepada petunjuk, baginya pahala seperti pahala orang yang mengikutinya, tanpa mengurangkan pahala mereka sedikit pun.** Dan sesiapa yang mengajak kepada kesesatan, ke atasnya dosa seperti dosa orang yang mengikutinya, tanpa mengurangkan dosa mereka sedikit pun."

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Ayyub, Qutaibah bin Sa'id dan 'Ali bin Hujr, daripada Isma'il bin Ja'far, daripada al-'Ala' bin 'Abd al-Rahman, daripada bapanya 'Abd al-Rahman bin Ya'qub, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-'Ilm, Hadith No. 2674.

رويات إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب العلم، حديث نومبور ٢٦٧٤

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim, kitab hadith kedua paling sahih selepas Sahih al-Bukhari.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2674

PENGAJARAN HADITH INI

Setiap kali seseorang membaca Riyad al-Salihin di masjid lalu beramal dengannya, Insya-Allah pahalanya turut sampai kepada penyusunnya. Inilah ***ilmu yang dimanfaatkan***.

KARYA-KARYA UTAMA IMAM AL-NAWAWI

KITAB	BIDANG DAN KETERANGAN
Riyad al-Salihin	Hadith akhlak dan adab; lebih 370 bab.
Al-Arba'in al-Nawawiyyah	Hadith asas agama; 42 Hadith.
Al-Minhaj fi Syarh Sahih Muslim	Syarah Hadith; huraian lengkap Sahih Muslim.
Al-Azkar	Zikir dan doa harian mengikut waktu dan keadaan.
Al-Tibyan fi Adab Hamalat al-Qur'an	Adab guru, pelajar dan pembaca Al-Qur'an.
Minhaj al-Talibin	Fiqh Syafi'i; ringkasan al-Muharrar karya al-Rafi'i.
Raudat al-Talibin	Fiqh Syafi'i; ringkasan al-'Aziz karya al-Rafi'i.
Al-Majmu' Syarh al-Muhadhdhab	Fiqh perbandingan; tidak sempat disiapkan (disambung oleh ulama lain).
Al-Taqrib wa al-Taisir	Ilmu Mustalah Hadith; ringkasan Muqaddimah Ibn al-Salah.
Tahdhib al-Asma' wa al-Lughat	Biografi tokoh dan makna istilah dalam kitab-kitab fiqh.

Semua karya ini ditulis dalam tempoh ***kira-kira 20 tahun***, dari sekitar tahun 655 H hingga wafatnya pada 676 H — satu keberkatan masa yang luar biasa.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

AL-MINHAJ: SYARAH SAHIH MUSLIM

Karya Hadith al-Nawawi yang paling besar ialah ***al-Minhaj fi Syarh Sahih Muslim bin al-Hajjaj***. Dalam kitab ini, beliau menghuraikan Sahih Muslim (Siri 9) Hadith demi Hadith: menjelaskan ***makna perkataan***, ***perawi***, ***hukum fiqh*** yang terkandung, dan ***perbezaan pendapat ulama***.

TAJUK-TAJUK BAB SAHIH MUSLIM

Satu fakta yang ramai tidak tahu: Imam Muslim sendiri ***tidak meletakkan tajuk bab*** dalam Sahihnya. Tajuk-tajuk bab yang kita baca dalam kebanyakan cetakan Sahih Muslim hari ini sebahagian besarnya ialah ***susunan al-Nawawi***. Maka setiap pembaca Sahih Muslim turut "membaca" al-Nawawi.

Antara Hadith yang dihuraikan oleh al-Nawawi dengan panjang lebar — dan juga dimasukkan dalam al-Arba'in sebagai Hadith ke-36 — ialah Hadith tentang ganjaran membantu orang lain dan menuntut ilmu:

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2699

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ الْهَمْدَانِيُّ - وَاللَّفْظُ لِيَحْيَى - قَالَ يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَقَالَ الآخَرَانِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, beliau berkata: Rasulullah ﷺ bersabda: **"Sesiapa yang melepaskan seorang mukmin daripada satu kesusahan dunia, Allah akan melepaskannya daripada satu kesusahan pada hari Kiamat. Sesiapa yang memudahkan orang yang dalam kesempitan, Allah akan memudahkan baginya di dunia dan akhirat. Sesiapa yang menutup (aib) seorang Muslim, Allah akan menutup (aibnya) di dunia dan akhirat. Allah sentiasa menolong hamba-Nya selagi hamba itu menolong saudaranya. Sesiapa yang menempuh satu jalan untuk mencari ilmu, Allah akan memudahkan baginya dengan sebab itu satu jalan ke syurga. Dan tidaklah berhimpun satu kaum di salah satu rumah Allah, membaca Kitab Allah dan mempelajarinya sesama mereka, melainkan turun ke atas mereka ketenangan, mereka diliputi rahmat, dikelilingi para malaikat, dan Allah menyebut mereka di kalangan (makhluk) yang ada di sisi-Nya. Dan sesiapa yang dilambatkan oleh amalannya, tidak akan dipercepatkan oleh keturunannya."**

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Yahya al-Tamimi, Abu Bakr bin Abi Syaibah dan Muhammad bin al-'Ala' al-Hamdani, daripada Abu Mu'awiyah, daripada al-A'masy, daripada Abu Salih, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Dhikr wa al-Du'a', Bab keutamaan berhimpun membaca Al-Qur'an dan berzikir, Hadith No. 2699.

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2699a

PENGAJARAN HADITH INI

Al-Nawawi menghuraikan bahawa Hadith ini ***menghimpunkan pelbagai jenis ilmu, kaedah dan adab***: melapangkan kesusahan orang, menutup aib, membantu saudara, menuntut ilmu, dan berkumpul

membaca Al-Qur'an di masjid. Penutupnya sangat mendalam: ***sesiapa yang lambat amalannya, nasab keturunannya tidak akan mempercepatkannya***.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

AL-ARBA'IN AL-NAWAWIYYAH

Al-Arba'in al-Nawawiyyah ialah himpunan ***42 Hadith*** yang dipilih oleh Imam al-Nawawi sebagai ***asas-asas agama***. Para ulama menyebut bahawa setiap Hadith di dalamnya ialah ***kaedah besar*** dalam Islam. Kitab ini dihafal oleh kanak-kanak, dibaca di surau, dan disyarahkan oleh ratusan ulama.

MENGAPA DISUSUN?

Dalam mukadimahnya, al-Nawawi menyebut bahawa ramai ulama sebelumnya menyusun 40 Hadith dalam pelbagai tema. Beliau pula memilih Hadith yang menjadi ***paksi agama***, dan kebanyakannya ***sahih***. Beliau juga ***jujur*** menyatakan bahawa Hadith "sesiapa yang menghafal 40 Hadith…" adalah lemah, tetapi beliau menyusunnya kerana mengikut Hadith sahih: ***"Hendaklah yang hadir menyampaikan kepada yang tidak hadir."***

Hadith pertama dalam al-Arba'in — dan juga Hadith pertama dalam Sahih al-Bukhari — ialah:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 1 — HADITH PERTAMA AL-ARBA'IN AL-NAWAWIYYAH

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيَّ، يَقُولُ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ».

TERJEMAHAN:

'Alqamah bin Waqqas al-Laithi berkata: Aku mendengar 'Umar bin al-Khattab رضى الله عنه berkata di atas mimbar: Aku mendengar Rasulullah ﷺ bersabda: **"Sesungguhnya setiap amalan itu bergantung kepada niat, dan sesungguhnya bagi setiap orang apa yang diniatkannya. Maka sesiapa yang hijrahnya kerana dunia yang ingin diperolehnya, atau kerana wanita yang ingin dinikahinya, maka hijrahnya kepada apa yang dia berhijrah kepadanya."**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada al-Humaidi 'Abdullah bin al-Zubair, daripada Sufyan bin 'Uyainah, daripada Yahya bin Sa'id al-Ansari, daripada Muhammad bin Ibrahim al-Taimi, daripada 'Alqamah bin Waqqas al-Laithi, daripada 'Umar bin al-Khattab رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab Bad' al-Wahy, Hadith No. 1 (Hadith pertama dalam Sahih al-Bukhari); juga diriwayatkan oleh Muslim (No. 1907).

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:1

PENGAJARAN HADITH INI

Imam al-Nawawi memulakan kedua-dua kitab besarnya, al-Arba'in dan Riyad al-Salihin, dengan ***niat***. Para ulama menyebut Hadith ini sebagai ***satu pertiga ilmu***, kerana setiap amalan bergantung kepada niat di dalam hati.

ANTARA TEMA DALAM AL-ARBA'IN

HADITH (NOMBOR DALAM AL-ARBA'IN)	TEMA DAN SUMBER
1. Amalan bergantung kepada niat	Ikhlas — Sahih al-Bukhari 1, Muslim 1907
2. Hadith Jibril: Islam, Iman, Ihsan	Asas akidah dan ibadah — Sahih Muslim 8
3. Islam dibina atas lima perkara	Rukun Islam — Sahih al-Bukhari 8, Muslim 16
5. Perkara baharu yang ditolak	Menjaga kemurnian agama — Sahih al-Bukhari 2697, Muslim 1718
6. Halal itu jelas, haram itu jelas	Wara' dan menjaga hati — Sahih al-Bukhari 52, Muslim 1599
7. Agama itu nasihat	Hubungan dengan pemimpin dan umat — Sahih Muslim 55
13. Mencintai saudara seperti diri sendiri	Ukhuwah — Sahih al-Bukhari 13, Muslim 45
16. Jangan marah	Mengawal emosi — Sahih al-Bukhari 6116
17. Ihsan dalam segala sesuatu	Kesempurnaan kerja — Sahih Muslim 1955
24. "Wahai hamba-hamba-Ku…" (Hadith Qudsi)	Keadilan dan rahmat Allah — Sahih Muslim 2577
36. Memudahkan urusan orang lain	Tolong-menolong — Sahih Muslim 2699
40. Jadilah di dunia seperti orang asing	Zuhud — Sahih al-Bukhari 6416

Jadual ini hanya sebahagian. Sebilangan kecil Hadith dalam al-Arba'in diriwayatkan oleh selain al-Bukhari dan Muslim, dan para pensyarah telah menjelaskan darjat setiap satu.

RIYAD AL-SALIHIN: TAMAN ORANG SOLEH

Riyad al-Salihin (Taman-taman Orang Soleh) ialah himpunan Hadith tentang ***akhlak, adab dan amalan harian***. Ia mengandungi ***lebih 370 bab*** dan ***kira-kira 1,900 Hadith***, kebanyakannya daripada Sahih al-Bukhari dan Sahih Muslim. Setiap bab dimulakan dengan ***ayat-ayat Al-Qur'an***, kemudian Hadith-Hadith yang berkaitan.

SUSUNAN KITAB

Kitab ini bermula dengan bab ***ikhlas dan niat***, kemudian ***taubat, sabar, jujur, muraqabah, takwa, yakin***, dan seterusnya merangkumi adab makan, berpakaian, tidur, bermusafir, menziarahi orang sakit, sehingga bab ***istighfar*** dan ***perkara-perkara akhirat***. Ia sesuai dibaca ***sedikit demi sedikit setiap hari***, seperti yang diamalkan di banyak masjid selepas solat.

Antara Hadith yang dimuatkan dalam Riyad al-Salihin ialah takrif Muslim yang sebenar:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 10

حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ، وَإِسْمَاعِيلَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ـ رضى الله عنهما ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ».

TERJEMAHAN:

Daripada 'Abdullah bin 'Amr رضى الله عنهما, daripada Nabi ﷺ, baginda bersabda: **"Muslim (yang sebenar) ialah orang yang kaum Muslimin selamat daripada lidah dan tangannya; dan Muhajir (yang sebenar) ialah orang yang meninggalkan apa yang dilarang oleh Allah."**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada Adam bin Abi Iyas, daripada Syu'bah, daripada 'Abdullah bin Abi al-Safar dan Isma'il (bin Abi Khalid), daripada al-Sya'bi, daripada 'Abdullah bin 'Amr رضى الله عنهما.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Iman, Bab Muslim Ialah Orang Yang Kaum Muslimin Selamat Daripada Lidah dan Tangannya, Hadith No. 10. Juga diriwayatkan oleh Muslim (No. 40).

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:10

PENGAJARAN HADITH INI

Ukuran keislaman bukan sekadar ibadah peribadi, tetapi ***keselamatan orang lain*** daripada lidah dan tangan kita. Di zaman media sosial, "lidah" termasuk ***jari yang menaip***. Hijrah yang sebenar pula ialah ***meninggalkan larangan Allah***.

MEMBACA RIYAD AL-SALIHIN DI RUMAH

1. Bacakan ***satu atau dua Hadith*** selepas Maghrib bersama keluarga, beserta terjemahannya.

2. Tanyakan kepada setiap ahli keluarga: ***"Apakah yang boleh kita amalkan daripada Hadith ini esok?"***

3. Mulakan dengan bab ***ikhlas, sabar dan akhlak*** sebelum bab-bab yang panjang.

4. Gunakan terjemahan yang ***menyatakan darjat*** setiap Hadith, dan bertanya kepada guru jika ragu.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

AL-AZKAR: MENGHIDUPKAN HATI DENGAN ZIKIR

Kitab ***al-Azkar*** (nama penuhnya ***Hilyat al-Abrar wa Syi'ar al-Akhyar***) menghimpunkan ***zikir dan doa*** Rasulullah ﷺ mengikut waktu dan keadaan: ketika bangun tidur, keluar rumah, masuk masjid, selepas solat, pagi dan petang, makan, bermusafir, ketika sakit, menziarahi kubur dan sebagainya.

KEJUJURAN ILMIAH

Dalam mukadimah al-Azkar, al-Nawawi menyatakan pendirian ulama bahawa Hadith yang lemah ***boleh diamalkan dalam fadilat amalan*** dengan ***syarat-syarat tertentu***, tetapi tidak dalam hukum dan akidah. Beliau sering menyebut darjat Hadith yang dimuatkannya. Pembaca hari ini dinasihatkan merujuk edisi al-Azkar yang ***ditahqiq***.

Kepentingan zikir digambarkan oleh Rasulullah ﷺ dengan perumpamaan yang sangat jelas:

HADITH — SAHIH AL-BUKHARI, NO. 6407

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم «مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لاَ يَذْكُرُ مَثَلُ الْحَىِّ وَالْمَيِّتِ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Musa رضى الله عنه, beliau berkata: Nabi ﷺ bersabda: **"Perumpamaan orang yang berzikir kepada Tuhannya dengan orang yang tidak berzikir ialah seperti orang yang hidup dengan orang yang mati."**

SANAD Riwayat Imam al-Bukhari: daripada Muhammad bin al-'Ala', daripada Abu Usamah, daripada Buraid bin 'Abdillah, daripada Abu Burdah, daripada Abu Musa (al-Asy'ari) رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam al-Bukhari dalam Sahih al-Bukhari, Kitab al-Da'awat, Bab Kelebihan Zikir Kepada Allah, Hadith No. 6407. Juga diriwayatkan oleh Muslim (No. 779).

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih al-Bukhari, kitab hadith paling sahih selepas Al-Qur'an menurut ijmak ulama hadith.

Sumber: https://sunnah.com/bukhari:6407

PENGAJARAN HADITH INI

Hati yang tidak berzikir seperti ***jasad yang mati***. Al-Nawawi menyusun al-Azkar supaya setiap detik kehidupan seorang Muslim ***disambungkan dengan Allah*** — dari bangun tidur hingga tidur semula. Mulakan dengan ***zikir pagi dan petang***.

AL-TIBYAN: ADAB BERSAMA AL-QUR'AN

Kitab ***al-Tibyan fi Adab Hamalat al-Qur'an*** (Penjelasan Tentang Adab Pembawa Al-Qur'an) ialah panduan untuk ***guru, pelajar dan pembaca*** Al-Qur'an. Al-Nawawi, yang menghafal Al-Qur'an sejak kecil, menulis tentang:

1. Adab guru Al-Qur'an — ikhlas, tidak mengharapkan dunia, berlembut dengan murid.

2. Adab pelajar — menghormati guru, belajar dengan sabar, tidak malu bertanya.

3. Adab membaca — bersuci, menghadap kiblat, membaca dengan ***tartil*** dan ***khusyuk***, menangis ketika membaca ayat azab.

4. Menghormati mushaf — menjaga kebersihan, tidak meletakkannya di tempat yang hina.

Kelebihan membaca Al-Qur'an disebut oleh Rasulullah ﷺ dalam Hadith yang dinukil oleh al-Nawawi dalam kitab-kitabnya:

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 804

حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ، - وَهُوَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ - حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَلاَّمٍ - عَنْ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلاَّمٍ، يَقُولُ حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ، الْبَاهِلِيُّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ «اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لأَصْحَابِهِ اقْرَءُوا الزَّهْرَاوَيْنِ الْبَقَرَةَ وَسُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ وَلاَ تَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ». قَالَ مُعَاوِيَةُ بَلَغَنِي أَنَّ الْبَطَلَةَ السَّحَرَةُ.

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Umamah al-Bahili رضى الله عنه, beliau berkata: Aku mendengar Rasulullah ﷺ bersabda:

"Bacalah Al-Qur'an, kerana ia akan datang pada hari kiamat sebagai pemberi syafaat kepada pembacanya. Bacalah dua surah yang bercahaya — al-Baqarah dan Ali 'Imran — kerana kedua-duanya akan datang pada hari kiamat seperti dua awan, atau dua naungan, atau dua kumpulan burung yang terbang berbaris, membela pembacanya. Bacalah surah al-Baqarah, kerana mengambilnya ialah keberkatan, meninggalkannya ialah penyesalan, dan ahli sihir tidak mampu menghadapinya."

SANAD Riwayat Imam Muslim: daripada al-Hasan bin 'Ali al-Hulwani, daripada Abu Taubah al-Rabi' bin Nafi', daripada Mu'awiyah bin Sallam, daripada Zaid (bin Sallam), daripada Abu Sallam, daripada Abu Umamah al-Bahili رضى الله عنه.

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab Solat Musafir, Bab Kelebihan Membaca Al-Qur'an dan Surah al-Baqarah, Hadith No. 804.

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim, kitab hadith kedua paling sahih selepas Sahih al-Bukhari.

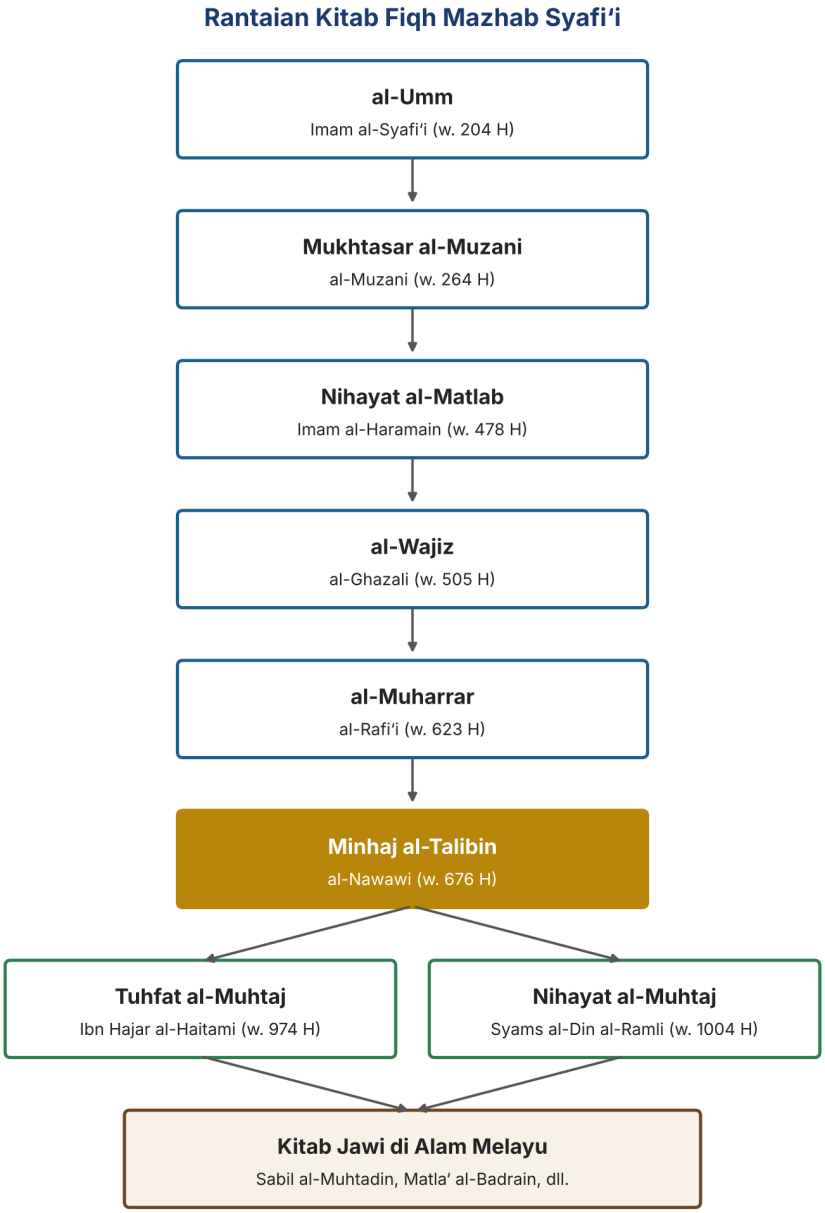
Sumber: https://sunnah.com/muslim:804

PENGAJARAN HADITH INI

Al-Qur'an akan ***membela pembacanya*** pada hari kiamat. Surah ***al-Baqarah dan Ali 'Imran*** datang seperti awan yang menaungi. Di rumah kita, hidupkanlah bacaan surah al-Baqarah — ***keberkatan*** bagi yang membacanya, ***penyesalan*** bagi yang meninggalkannya.

MINHAJ AL-TALIBIN DAN FIQH DI ALAM MELAYU

Bagi umat Islam di Malaysia, sumbangan al-Nawawi yang paling dekat dengan kehidupan seharian mungkin tidak disedari: ***hukum fiqh mazhab Syafi'i*** yang kita amalkan sebahagian besarnya melalui kitabnya, ***Minhaj al-Talibin***.

Rajah ringkas. Setiap kitab menghurai, meringkas atau menyemak kitab sebelumnya.

Rajah 3: Rantaian kitab fiqh mazhab Syafi'i, daripada al-Umm hingga kitab Jawi.

DUA SYEIKH MAZHAB

Dalam mazhab Syafi'i, ***al-Rafi'i*** dan ***al-Nawawi*** digelar ***"al-Syaikhan"*** (dua syeikh). Apabila mereka sepakat, pendapat itulah yang ***muktamad***; apabila berbeza, para ulama umumnya mendahulukan ***pendapat al-Nawawi***. Para mufti di Malaysia hingga hari ini merujuk kepada kaedah ini.

SAMPAI KE ALAM MELAYU

Minhaj al-Talibin disyarahkan oleh ***Ibn Hajar al-Haitami*** dalam ***Tuhfat al-Muhtaj*** dan ***Syams al-Din al-Ramli*** dalam ***Nihayat al-Muhtaj***. Ulama Nusantara pula menulis kitab fiqh berbahasa Melayu berasaskan rantaian ini, seperti ***Sabil al-Muhtadin*** oleh Syeikh Muhammad Arsyad al-Banjari — tokoh siri ini yang akan datang, Insya-Allah. Maka setiap kali kita belajar hukum solat, puasa dan zakat di surau, ***ilmu al-Nawawi*** turut sampai kepada kita.

AL-NAWAWI DI SURAU DAN PONDOK NUSANTARA

Hampir tiada surau atau masjid di Malaysia yang tidak pernah mengadakan ***kuliah Hadith 40*** atau ***Riyad al-Salihin***. Inilah bukti betapa luasnya ilmu al-Nawawi tersebar sehingga ke hujung dunia Islam.

DI PONDOK DAN MADRASAH

Di pondok-pondok tradisional Kelantan, Terengganu, Kedah, Patani dan Indonesia, ***matan al-Arba'in*** sering menjadi antara kitab Hadith pertama yang dipelajari. Pelajar menghafal matannya, kemudian mempelajari syarahnya. Dalam fiqh pula, kitab-kitab yang berasaskan ***Minhaj al-Talibin*** menjadi rujukan utama.

DI MASJID DAN MEDIA HARI INI

Pada zaman moden, Riyad al-Salihin dan al-Arba'in telah ***diterjemahkan ke dalam bahasa Melayu*** dalam pelbagai edisi, dan menjadi bahan ***kuliah Maghrib***, ***rancangan radio dan televisyen***, serta ***kelas dalam talian***. Aplikasi telefon juga memuatkan kedua-dua kitab ini.

RENUNGAN

Seorang anak kampung dari Nawa, yang wafat pada usia 45 tahun dan tidak meninggalkan zuriat, kini ***"berbicara"*** kepada jutaan Muslim di Nusantara setiap minggu. Inilah makna ***amal yang tidak terputus*** — ilmu yang dimanfaatkan.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

ZUHUD DAN WAFAT PADA USIA MUDA

NOTA SEJARAH: KEHIDUPAN SEORANG ZAHID

Muridnya, ***Ibn al-'Attar***, yang menulis biografinya, menyebut bahawa Imam al-Nawawi ***tidak berkahwin***, pakaiannya sangat sederhana, dan beliau ***jarang menerima hadiah***. Beliau tidak memakan buah-buahan Damsyik kerana bimbang ia daripada tanah wakaf yang diuruskan dengan tidak betul.

Pada tahun 676 H, beliau menziarahi Baitulmaqdis, kemudian pulang ke Nawa dan jatuh sakit di rumah bapanya. Beliau ***wafat pada 24 Rejab 676 H***, ketika berumur kira-kira ***45 tahun***, dan dikebumikan di Nawa.

NOTA SEJARAH: PERPISAHAN TERAKHIR

Ibn al-'Attar menceritakan bahawa sebelum meninggalkan Damsyik buat kali terakhir, Imam al-Nawawi ***memulangkan semua kitab pinjaman*** kepada pemiliknya, menziarahi ***kubur guru-gurunya***, membaca doa untuk mereka, dan ***mengucapkan selamat tinggal*** kepada sahabat-sahabatnya — seolah-olah beliau tahu ajalnya hampir.

Beberapa minggu kemudian, beliau jatuh sakit di Nawa dan wafat. Ini ialah riwayat biografi (bukan Hadith).

RUJUKAN:
Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin.

RENUNGAN

Umur yang singkat tetapi ***penuh berkat***. Ukuran kejayaan bukan panjangnya umur, tetapi ***apa yang ditinggalkan*** untuk umat.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

ANTARA RIWAYAT SABIT DAN KISAH MASYHUR

Banyak perkara tentang Imam al-Nawawi dan kitab-kitabnya sering dikelirukan. Jadual berikut membezakan yang sabit dengan yang perlu disemak.

KISAH DAN STATUSNYA

KENYATAAN YANG MASYHUR	STATUS
Lahir di Nawa tahun 631 H dan wafat di sana tahun 676 H.	Sabit dalam kitab biografi.
Tidak berkahwin dan hidup zuhud.	Dinukil oleh muridnya, Ibn al-'Attar.
Menulis surat nasihat kepada Sultan Baibars.	Masyhur dalam kitab biografi.
Hadith: "Sesiapa yang menghafal untuk umatku empat puluh Hadith…"	Lemah. Imam al-Nawawi sendiri menyatakan dalam mukadimah al-Arba'in bahawa ulama sepakat ia lemah walaupun jalannya banyak.
"Al-Arba'in al-Nawawiyyah mengandungi tepat 40 Hadith."	Tidak tepat; ia mengandungi 42 Hadith.
"Semua Hadith dalam Riyad al-Salihin sahih."	Kebanyakannya sahih atau hasan, tetapi ulama telah menandakan sebilangan kecil yang lemah.

RENUNGAN — BELAJAR DARIPADA PENYUSUN RIYAD AL-SALIHIN

Imam al-Nawawi jujur menyatakan kelemahan Hadith 40 walaupun ia menjadi sebab kitabnya ditulis. Kita juga wajar ***jujur tentang darjat Hadith***, walaupun Hadith itu masyhur.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

PENGAJARAN DAN PENUTUP

PENGAJARAN DARIPADA EBOOK INI

Pertama: Ilmu sebenar melahirkan takut kepada Allah (35:28).

Kedua: Jangan rugikan kesihatan dan masa lapang (Sahih al-Bukhari 6412).

Ketiga: Agama itu nasihat — kepada pemimpin dan orang awam, dengan adab dan berani (3:104; Sahih Muslim 55).

Keempat: Tinggalkan ilmu yang dimanfaatkan, kerana pahalanya terus mengalir (Sahih Muslim 2674).

Kelima: Jujur tentang darjat Hadith, seperti Imam al-Nawawi dalam mukadimah al-Arba'in.

Keenam: Ibu bapa yang berkorban melahirkan ulama; sokonglah anak-anak menuntut ilmu.

Ketujuh: Berlaku adil dan tolak kezaliman dengan hikmah (Sahih Muslim 1827).

Kelapan: Mulakan setiap amalan dengan niat yang ikhlas (Sahih al-Bukhari 1).

Kesembilan: Jaga lidah dan tangan daripada menyakiti orang lain (Sahih al-Bukhari 10).

Kesepuluh: Hidupkan hati dengan zikir (Sahih al-Bukhari 6407).

Kesebelas: Jadikan Al-Qur'an pembela dengan membacanya setiap hari (Sahih Muslim 804).

PENUTUP

Imam al-Nawawi رحمه الله wafat di Nawa pada tahun 676 H. Riyad al-Salihin dan Hadith 40 terus dibaca di masjid dan surau di seluruh dunia, termasuk di Nusantara. Siri seterusnya **Jejak Cendekiawan Islam**, Insya-Allah, akan mengisahkan ***Ibn Hajar al-'Asqalani***, penyusun Fath al-Bari. Wallahu a'lam.

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

GLOSARI DAN SOALAN RENUNGAN

GLOSARI

ISTILAH	MAKSUD
Dar al-Hadith	Institusi khusus untuk mengajar ilmu Hadith; al-Nawawi mengetuai Dar al-Hadith al-Asyrafiyyah.
Al-Arba‘in	“Empat puluh” — himpunan Hadith pilihan; al-Arba‘in al-Nawawiyyah mengandungi 42 Hadith.
Riyad al-Salihin	“Taman-taman orang soleh” — himpunan Hadith tentang akhlak dan adab.
Al-Syaikhan (dalam fiqh)	Al-Rafi‘i dan al-Nawawi — dua rujukan utama pendapat muktamad mazhab Syafi‘i.
Muktamad	Pendapat yang dipegang dan difatwakan dalam sesuatu mazhab.
Mamluk	Kerajaan yang memerintah Mesir dan Syam (648–923 H).
Zuhud	Tidak terikat hati dengan dunia.
Tartil	Membaca Al-Qur’an dengan perlahan, jelas dan betul tajwidnya.

SOALAN RENUNGAN

1. Imam al-Nawawi wafat pada usia 45 tahun tetapi meninggalkan puluhan kitab. Bagaimanakah kita memanfaatkan umur kita?

2. Bapa al-Nawawi melepaskan anaknya menuntut ilmu. Apakah sokongan yang boleh kita berikan kepada anak-anak?

3. Al-Nawawi berani menolak fatwa yang menzalimi rakyat. Bilakah kita perlu berani berkata benar?

4. Hadith manakah daripada al-Arba‘in yang paling ingin kita amalkan minggu ini?

5. Pernahkah kita membaca Riyad al-Salihin atau al-Azkar secara berterusan? Bagaimana kita boleh memulakannya?

© 2026 M / 1448 H HakCipta Terpelihara Hj Che Alim Hj Che Haron — Percuma untuk Umat Islam

RUJUKAN

AL-QUR'AN

Al-Qur'an al-Karim, teks Uthmani dan terjemahan Abdullah Muhammad Basmeih. https://quran.com/ms

HADITH

Sahih al-Bukhari 1, 10, 6407, 6412. https://sunnah.com/bukhari

Sahih Muslim 55, 804, 1827, 2674, 2699. https://sunnah.com/muslim

Al-Suyuti, Husn al-Muhadarah; al-Nawawi, al-Arba'in, Riyad al-Salihin, al-Azkar, al-Tibyan dan Minhaj al-Talibin.

KITAB BIOGRAFI DAN RUJUKAN LAIN

Ibn al-'Attar, Tuhfat al-Talibin fi Tarjamat al-Imam al-Nawawi; al-Dhahabi, Tarikh al-Islam; al-Subki, Tabaqat al-Syafi'iyyah al-Kubra; al-Nawawi, Mukadimah al-Arba'in.

Dar al-Ifta' Mesir, "al-Imam al-Nawawi". https://dar-alifta.org/ar/ourreligion/details/128

SOKONGAN & SUMBANGAN

eBook ini diterbitkan **percuma sepenuhnya** untuk umat Islam dan **tidak sekali-kali untuk dijual**. Sumbangan amat dialu-alukan bagi membantu kos penyelidikan, hosting laman quranscience.my dan penerbitan eBook seterusnya — namun ia **tidak diwajibkan**. Semoga Allah menerima setiap sumbangan sebagai sedekah jariah.

SURAH AL-BAQARAH 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Bandingan (derma) orang-orang yang membelanjakan hartanya pada jalan Allah, ialah sama seperti sebiji benih yang tumbuh menerbitkan tujuh tangkai; tiap-tiap tangkai itu pula mengandungi seratus biji. Dan (ingatlah), Allah akan melipatgandakan pahala bagi sesiapa yang dikehendakiNya, dan Allah Maha Luas (rahmat) kurniaNya, lagi Meliputi ilmu pengetahuanNya

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/2:261

SURAH SABA' 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

Katakanlah (wahai Muhammad): "Sesungguhnya Tuhanku memewahkan rezeki bagi sesiapa yang dikehendakiNya di antara hamba-hambaNya, dan Ia juga yang menyempitkan baginya; dan apa sahaja yang kamu dermakan maka Allah akan menggantikannya; dan Dia lah jua sebaik-baik Pemberi rezeki

Terjemahan: Abdullah Muhammad Basmeih — quran.com/34:39

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, daripada Rasulullah ﷺ, baginda bersabda: "Sedekah tidak mengurangkan harta. Allah tidak menambah bagi seorang hamba yang memaafkan melainkan kemuliaan. Dan tidaklah seseorang merendah diri kerana Allah melainkan Allah mengangkat darjatnya."

SANAD: Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Ayyub, Qutaibah bin Sa'id dan 'Ali bin Hujr, daripada Isma'il bin Ja'far, daripada al-'Ala' bin 'Abd al-Rahman, daripada bapanya 'Abd al-Rahman bin Ya'qub, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه .

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Birr wa al-Silah wa al-Adab, Bab Galakan Memaafkan dan Merendah Diri, Hadith No. 2588.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب البر والصلة، حديث نومبور ٢٥٨٨

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:2588

HADITH — SAHIH MUSLIM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERJEMAHAN:

Daripada Abu Hurairah رضى الله عنه, bahawa Rasulullah ﷺ bersabda: "Apabila seorang manusia meninggal dunia, terputuslah amalannya kecuali tiga perkara: sedekah jariah, ilmu yang dimanfaatkan, atau anak soleh yang mendoakannya."

SANAD: Riwayat Imam Muslim: daripada Yahya bin Ayyub, Qutaibah bin Sa'id dan 'Ali bin Hujr, daripada Isma'il bin Ja'far, daripada al-'Ala' bin 'Abd al-Rahman, daripada bapanya 'Abd al-Rahman bin Ya'qub, daripada Abu Hurairah رضى الله عنه .

RUJUKAN: Riwayat Imam Muslim dalam Sahih Muslim, Kitab al-Wasiyyah, Bab Pahala yang Sampai kepada Manusia Selepas Kematiannya, Hadith No. 1631.

ريوايت إمام مسلم دالم صحيح مسلم، كتاب الوصية، حديث نومبور ١٦٣١

DARJAT: SAHIH — terkandung dalam Sahih Muslim.

Sumber: https://sunnah.com/muslim:1631

JAZAKUMULLAHU KHAIRAN KATHIRA

Imbas QR di atas (DuitNow) untuk menyumbang.

DERMA

Penyumbang antarabangsa: klik butang DERMA atau layari paypal.me/quranscience